

ОРИГІНАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Український журнал дитячої ендокринології.— ISSN 2304-005X (Print), ISSN 2523-4277 (Online).— 2020.— № 1.— С. 43—46.

Використання нових медичних технологій в організації медико-соціальної допомоги дітям і підліткам, хворим на цукровий діабет

М. А. Водолажський^{1, 2}, Т. П. Сидоренко^{1, 2},
Т. В. Фоміна¹, Т. В. Кошман¹

¹ ДУ «Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків
НАМН України», Харків

² Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Мета роботи — оптимізувати науково-інформаційне забезпечення фахівців з питань дитячої діабетології.

Матеріали та методи. Проаналізовано публікації щодо організації медичної допомоги хворим на цукровий діабет, зокрема дітям та підліткам, наукові та науково-популярні видання, а також інноваційні ресурси, створені у дитячій діабетології за результатами досліджень за період з 2010 до 2019 р. і зафіксовані в облікових картках науково-дослідних та дисертаційних робіт, їх використання фахівцями (за результатами опитування 50 лікарів за анкетною, розробленою авторами), які надають медичну допомогу дітям і підліткам, хворим на цукровий діабет. Для аналізу використано загальновідомі методи інформаційної аналітики.

Результати. Отримано дані про основні напрями організаційно-методичної роботи із хворими на цукровий діабет (мультидисциплінарна команда, санаторно-курортне лікування, інформаційні кампанії серед населення та пацієнтів щодо формування навичок і дотримання здорового способу життя, контроль вмісту інсуліну в крові, навчання самоконтролю, психологічний супровід, соціалізація). За результатами відповідей лікарів щодо організаційних технологій медичного супроводу дітей та підлітків, хворих на цукровий діабет, встановлено рівень їх використання.

Висновки. Отримані дані свідчать про необхідність і доцільність проведення наукометричних досліджень у дитячій діабетології для оптимізації науково-інформаційного забезпечення фахівців, які надають медичну допомогу дітям і підліткам, хворим на цукровий діабет, та підвищення їх компетентності у цих питаннях.

Ключові слова: діти та підлітки, цукровий діабет.

В умовах реформування медичної галузі гостро постає питання щодо використання у лікувально-профілактичній роботі фахівців галузі охорони здоров'я дітей та підлітків ресурсозберігаючих медичних технологій.

Опубліковано багато праць щодо успішного функціонування денних стаціонарів, центрів амбулаторної хірургії, шкіл навчання пацієнтів із хронічними соматичними захворюваннями засобом самопомочі (школи самоконтролю діабету, артеріальної гіпертензії, ожиріння, астма-школи) [8, 12, 18, 19].

Ми проаналізували наукові джерела щодо організації медико-соціальної допомоги дітям і підліткам, хворим на цукровий діабет. Загальновідомими рекомендаціями є пропозиції ВООЗ щодо проведення профілактичних, лікувальних та реабілітаційних програм на всіх етапах медичного супроводу таких хворих. Одним із напрямів цієї роботи є проведення інформаційних кампаній серед населення щодо чинників ризику виникнення цукрового діабету (етап первинної профілактики); інформування хворих на цукровий діабет щодо необхідності контролю вмісту цукру

Стаття надійшла до редакції 26 лютого 2020 р.

в крові та запобігання виникненню його ускладнень (вторинна профілактика); інформаційна кампанія серед населення щодо поліпшення якості життя пацієнтів із цукровим діабетом, їх навчання самоконтролю за станом здоров'я (третинна профілактика) та соціалізація. Ці пропозиції наведено на сайті ВООЗ у Глобальному докладі та Програмі з цукрового діабету [5].

Узагальнення інформаційних досліджень щодо організації медичної допомоги хворим на цукровий діабет у світі та Україні показало, що у більшості країн медичне обслуговування цього контингенту хворих здійснює команда медичних працівників, а саме сімейний лікар, медична сестра, «вузькі» фахівці. У багатьох країнах Європи компетенції та відповідальність членів мультидисциплінарної команди щодо медичного обслуговування хворих на цукровий діабет чітко регламентовані. Сімейний лікар і його медична сестра обов'язково навчаються особливостям нагляду за хворими на цукровий діабет. До їх компетенції входить координація лікування та реабілітації. У діалозі лікар – пацієнт увагу приділяють відповідальності пацієнта за його здоров'я [9–17].

За результатами інформаційно-аналітичного аналізу публікацій щодо актуальних проблем медичного забезпечення дітей та підлітків, хворих на цукровий діабет, встановлено, що більша їх частина присвячена питанням розробки медичних технологій лікування зазначеної патології у дитячого та підліткового контингенту, зокрема створенню лікарських засобів, впровадженню високотехнологічних методів (інсулінових помп), розробці методів контролю вмісту глюкози в крові [1, 6, 13, 15].

Активно досліджують та обговорюють питання відновного лікування хворих на цукровий діабет, зокрема дітей та підлітків, в умовах санаторних закладів. Низка публікацій присвячені медико-соціальної реабілітації хворих, яка передбачає соціальну підтримку родин, де є такі пацієнти, їх психологічний супровід, організацію школи цукрового діабету. Особливу увагу дослідники приділяють профілактиці ускладнень хвороби серед усіх категорій населення і пропаганді здорового способу життя [9, 4, 7, 16].

Таким чином, за даними літератури, основними напрямками організаційно-методичної роботи щодо запобігання виникненню цукрового діабету в дитячого населення є такі: інформування населення про чинники ризику захворювання на цукровий діабет; виявлення пацієнтів із підвищеним рівнем глюкози в крові; соціалізація хворих на цукровий діабет, їх навчання у школі діабету; проведення наукових досліджень щодо проблем цукрового діабету у дітей та підлітків; підвищення рівня кваліфікації медичних працівників з питань дитячої діабетології; психологічний супровід дітей і підлітків, хворих на цукровий діабет (когнітивно-поведінкова терапія); підвищення якості їх життя.

Зазначені напрями визначають медико-соціальну допомогу, яка є однією з найважливіших складових медичного забезпечення пацієнтів із хронічними соматичними захворюваннями.

Актуальним і доцільним є дослідження організаційних медичних технологій, запропонованих для використання у практичній діяльності фахівців, які надають медичну допомогу дітям та підліткам, хворим на цукровий діабет.

Мета роботи – оптимізувати науково-інформаційне забезпечення фахівців з питань дитячої діабетології.

Матеріали та методи

Об'єкт дослідження: інформаційні та інноваційні ресурси, створені у дитячій діабетології за результатами досліджень за період з 2010 до 2019 р., і зафіксовані в облікових картках науково-дослідних і дисертаційних робіт, їх використання фахівцями, котрі надають медичну допомогу дітям і підліткам, хворим на цукровий діабет.

Методи дослідження: загальновідомі методи інформаційної аналітики, опитування 50 фахівців щодо використання наукових та науково-популярних видань у практичній діяльності за анкету, розробленою авторами [2, 3].

Результати та обговорення

Вагомий внесок у створення нових медичних технологій для використання у роботі дитячими ендокринологами та іншими фахівцями, які надають медичну допомогу дітям і підліткам, хворим на цукровий діабет, зробили науковці відділення ендокринології ДУ «Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків НАМН України».

Інформаційний аналіз публікацій щодо організаційних медичних технологій, запропонованих для використання у дитячій діабетології, та результати опитування фахівців свідчать, що найчастіше використовують у своїй роботі як дитячі ендокринологи, так і сімейні лікарі, такі інформаційні матеріали (розташовані у порядку зменшення попиту):

1. Уніфікований клінічний протокол екстреної, первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги. Цукровий діабет 1 типу у дітей. Для закладів охорони здоров'я, що надають вторинну (спеціалізовану) і третинну (високоспеціалізовану) медичну допомогу. Частина 1–3 / Н.Б. Зелінська та ін. (92,0% фахівців).

2. Чумак С. А. Пять навыков для жизни с диабетом. – К., 2018. – 121 с. (26,8% фахівців).

3. Будрейко О. А., Кирилова О. О., Чумак С. О. Комплексна оцінка мотивації до самоконтролю у підлітків із цукровим діабетом I типу: метод рекомендації. – Х., 2017. – 25 с. (22,8% фахівців).

4. Пат. 119999, Україна, МПК А61К 31/00, А61К 31/51, А61К 31/221, А61К 38/28, А61Р 3/10, А61Р 3/02, А61Р 25/28. Спосіб лікування неврологічних та судинних ускладнень цукрового діабету I типу у дітей та підлітків / Д. А. Мітельов; заявник і патентовласник ДУ «ІОЗДП НАМН». — № u201700190, заявл. 04.01.2017. — опубл. 25.10.17, Бюл. № 20 (20,8% *фахівців*).

5. Будрейко О. А., Морозов О. В. Планування фізичних навантажень у дітей та підлітків, хворих на цукровий діабет I типу: інформ. лист. — К., 2014. — 4 с. (20,4% *фахівців*).

6. Будрейко О. А., Михайлова Е. А., Кирилова О. О. та ін. Психологічні аспекти цукрового діабету у дітей: посібник. — К., 2014. — 72 с. (20,0% *фахівців*).

7. Будрейко О. А. та ін. Удосконалення навчання самоконтролю цукрового діабету 1 типу в дітей та підлітків: метод. рекомендації (18,4% *фахівців*).

8. Чумак С. О. Арифметика діабетика: посібник для дітей молодшого віку. — К., 2016. (16,4% *фахівців*);

9. Пат. 112233, Україна, МПК А61К 38/08, А61К 31/4415, А61К 31/51, А61К 31/525, А61К 31/714, А61К 36/00, А61Р 25/00. Спосіб лікування діабетичної енцефалопатії у дітей та підлітків, хворих на цукровий діабет I типу / Д. А. Мітельов, Е. А. Михайлова; заявник і патентовласник ДУ «ІОЗДП НАМН України». — № a201413765, заявл. 10.06.16. — опубл. 10.11.16, Бюл. № 21 (14,4% *фахівців*).

10. Будрейко О. А. та ін. Тиреопатії при цукровому діабеті у дітей: метод. Рекомендації. — К., 2007. — 23 с. (14,0% *фахівців*).

Конфлікту інтересів немає.

Участь авторів: концепція і дизайн дослідження — М. А. Водолажський; збір та обробка матеріалу, написання тексту — Т. П. Сидоренко, Т. В. Фоміна, Т. В. Кошман; редагування — М. А. Водолажський, Т. В. Фоміна.

11. Будрейко О. А. та ін. Психологічні аспекти самоконтролю цукрового діабету у дітей : посібник для інструкторів з навчання самоконтролю. — К., 2015. — 80 с. (12,8% *фахівців*).

12. Чумак С. О., Будрейко О. А. Спосіб підвищення якості інсулінотерапії шляхом ранньої діагностики різних форм ліподистрофій у дітей та підлітків: нововведення // Інформ. бюл.: дод. до «Журн. НАМН України». — К., 2016. — Вип. 41. — С. 143–144 (12,0% *фахівців*).

13. Михайлова Е. А., Будрейко О. А., Мітельов Д. А. Психосоціальна реабілітація дітей, хворих на ЦД 1 типу з різними психічними та поведінковими розладами: нововведення // Інформ. бюл.: дод. до «Журн. НАМН України». — К., 2016. — Вип. 41. — С. 144–145 (11,6% *фахівців*).

14. Чумак С. А. Арифметика діабетика или арифметика здоровья. — К., 2011. — 48 с. (10,8% *фахівців*).

15. Михайлова Е. А., Мітельов Д. А., Будрейко О. А. Спосіб лікування та профілактики психічних та неврологічних розладів у дітей з цукровим діабетом 1 типу у період маніфестації захворювання // Інформ. бюл.: дод. до «Журн. НАМН України». — К., 2017. — Вип. 43. — С. 128 (10,0% *фахівців*).

Висновки

Отримані дані свідчать про необхідність і доцільність проведення наукометричних досліджень у дитячій діабетології для оптимізації науково-інформаційного забезпечення фахівців, які надають медичну допомогу дітям та підліткам, хворим на цукровий діабет, і підвищення їх компетентності у цих питаннях.

ЛІТЕРАТУРА

- Алимова И. А. Достижения и проблемы клинической практики детской диабетологии // Российский вестник диабетологии и педиатрии. — 2013. — № 2. — С. 4–11.
- А. с. 48886, UA. Методика оцінки складових інформаційно-інноваційного ресурсу дослідницьких робіт в медицині / М. М. Коренев, М. А. Водолажський, Т. П. Сидоренко, Т. В. Фоміна, Т. В. Кошман. № 47915, заявл. 03.12.12. — опубл. 23.04.13.
- А. с. 68187, UA. Кваліметрична методика оцінки трансферу наукового результату дослідницьких робіт, виконаних в галузі охорони здоров'я дітей та підлітків / М. М. Коренев, М. А. Водолажський, Т. П. Сидоренко, Т. В. Фоміна, Т. В. Кошман. № 68825, заявл. 11.08.16. — опубл. 07.10.16.
- Генделека Г. Ф., Генделека А. Н. Превентивная диабетология на рубеже столетий. Профилактика сахарного диабета второго типа: достижения и перспективы // Междунар. эндокринолог. журн. — 2019. — № 15(2). — С. 178–184. doi: 10.22141/2224-0721.15.2.2019.166112. (
- Глобальный доклад по диабету. 2018. — Режим доступа: <http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/275388/9789244565254-rus.pdf?ua=1>.
- Лаптев Д. Н., Петеркова В. А. Использование телемедицины для улучшения гликемического контроля и качества жизни у детей с сахарным диабетом 1 типа на помповой инсулинотерапии // Сахарный диабет. — 2017. — № 6. — С. 420–426.
- Осадчий А. И. Сахарный диабет: новые рекомендации Американского колледжа кардиологии // Український медичний часопис. — 01.10. 2019. — Режим доступу: <https://www.umj.com.ua/article/135241/saharnyj>.
- Будрейко О. А. та ін. Психологічні аспекти самоконтролю цукрового діабету у дітей: посібник для інструкторів з навчання самоконтролю. — К., 2015. — 80 с.
- Резолюція науково-практичної конференції «Сучасна дитяча ендокринологія», засідання Асоціації дитячих ендокринологів України та робочої наради головних спеціалістів регіонів з дитячої ендокринології (м. Чернівці, 30–31 березня 2017 р.) // Український журнал дитячої ендокринології. — 2017. — № 2. — С. 76–78.
- Галковская Г. Сахарный диабет: обеспечение пациентов в Европе. Что нужно изменить Украине? // Аптека. — 2014. — № 48(969). — Режим доступа: <https://www.apteka.ua/article/315273>.
- Ткаченко В. И., Лысенко Г. И., Маньковский Б. Н. Особенности оказания медицинской помощи больным сахарным диабетом 2 типа в странах мира и Украине // Вестник КазНМУ. — 2013. — № 5(2). — С. 118–122. Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/v/osobennosti-okazaniya-meditsinskoy-pomoschi-bolnym-saharnym-diabetom-2-tipa-v-stranah-mira-i-ukraine>.
- Тронько М. Д. Пріоритетні питання діабетології в Україні на сучасному етапі та шляхи їх вирішення. — Режим доступу: http://iem.net.ua/endocrinology_task/.

13. Тронько Н. Д., Зак К. П. Проспективное клинико-иммунологическое исследование, проведенное у детей и подростков Украины на разных этапах развития сахарного диабета 1 типа // Проблемы эндокринной патологии: тез. доп. IX з'їзду ендокринологів України, присвяченого 100-річному ювілею ДУ «ІПЕП ім. В. Я. Данилевського». — Х., 2019. — С. 231—232.
14. Фастовець М. М. Цукровий діабет I типу у дітей: фактори, які провокують його виникнення (огляд літератури) // Вісник проблем біології і медицини. — 2016. — № 1 (2). — С. 28—33.
15. Фішук О. О., Хромих А. В. Використання інсулінових помп у лікуванні дітей із цукровим діабетом за даними реєстру Вінницької області // Український журнал дитячої ендокринології. — 2017. — № 2. — С. 34—38.
16. Харченко Т. А. Проблемні питання сучасної ендокринології. Український медичний часопис. — Режим доступу: <https://www.umj.com.ua/article/31710/problemni-pitannya-suchasnoi-endokri-nologii>.
17. Цукровий діабет. Міжнародний досвід. Проблеми та можливості в Україні: резолюція засідання «круглого столу» Комітету з питань охорони здоров'я, 14 червня 2018 р. Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://komzdrav.rada.gov.ua/uploads/documents/30887.pdf>.
18. Чумак С. О., Будрейко О. А. Оцінка досвіду структурованого навчання хворих дітей і підлітків у школі цукрового діабету // Ендокринологія. — 2014. — № 19 (4). — С. 362—363.
19. Швець А. А., Нефёдов П. В. Лечение ожирения у детей методом «семейных школ» // Актуальные проблемы здоровья детей и подростков и пути их решения: материалы III Всерос. конгресса с междунар. участием по школьной и университетской медицине. — М., 2012. — С. 450—452.

Использование новых медицинских технологий в организации медико-социальной помощи детям и подросткам, больным сахарным диабетом

М. Л. Водолажский^{1, 2}, Т. П. Сидоренко^{1, 2}, Т. В. Фомина¹, Т. В. Кошман¹

¹ ГУ «Институт охраны здоровья детей и подростков НАМН Украины», Харьков

² Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина

Цель работы — оптимизировать научно-информационное обеспечение специалистов по вопросам детской диабетологии.

Материалы и методы. Проанализированы публикации по организации медицинской помощи больным сахарным диабетом, в том числе детям и подросткам, научные и научно-популярные издания, а также инновационные ресурсы, созданные в детской диабетологии по результатам исследований за период с 2010 по 2019 г. и зафиксированные в учетных карточках научно-исследовательских и диссертационных работ, их использование специалистами (по результатам опроса 50 врачей по анкете, разработанной авторами), которые оказывают медицинскую помощь детям и подросткам, больным сахарным диабетом. Для анализа использованы общеизвестные методы информационной аналитики.

Результаты. Получены данные об основных направлениях организационно-методической работы с больными сахарным диабетом (мультидисциплинарная команда, санаторно-курортное лечение, информационные кампании среди населения и пациентов по формированию навыков и соблюдению здорового образа жизни, контроль содержания инсулина в крови, обучение самоконтролю, психологическое сопровождение, социализация). По результатам ответов врачей относительно организационных технологий медицинского сопровождения детей и подростков, больных сахарным диабетом, установлен уровень их использования.

Выводы. Полученные данные свидетельствуют о необходимости и целесообразности проведения наукометрических исследований в детской диабетологии для оптимизации научно-информационного обеспечения специалистов, оказывающих медицинскую помощь детям и подросткам, больным сахарным диабетом, и повышения их компетентности в этих вопросах.

Ключевые слова: дети и подростки, сахарный диабет.

Use of new medical technologies in the organization of medical and social assistance for children and adolescents suffering from diabetes mellitus

M. L. Vodolazhskyi^{1, 2}, T. P. Sydorenko^{1, 2}, T. V. Fomina¹, T. V. Koshman¹

¹ SI «Institute for Children and Adolescents Health Care of the NAMS of Ukraine», Kharkiv

² V. N. Karazin Kharkiv National University

Objective — to optimize of scientific and information support for specialists in pediatric diabetes.

Materials and methods. Publications on providing medical care for patients with diabetes, including for children and adolescents, scientific and popular scientific publications, created in pediatric diabetology on the results of research in the period 2010—2019, and recorded in the accounting cards of research and dissertation works, their use by specialists (according to survey of 50 doctors with questionnaire developed by authors) that provide medical assistance to children and adolescents with diabetes mellitus. For analysis, well-known methods of information analytics were used.

Results. According to the results of information analytics, we obtained data on the main directions of organizational and methodological work with the contingent of patients with diabetes mellitus (multidisciplinary team, sanatorium-spa treatment, information campaigns among the population and patients on the formation of skills and observance of healthy lifestyles, blood insulin control, self-management training, psychological support, socialization). According to the results of the doctors' answers regarding familiarization with organizational technologies in medical support of children and adolescents with diabetes, the level of their use is established.

Conclusions. The data obtained during this study indicate the need and feasibility of carrying out scientometric studies in pediatric diabetes mellitus to optimize the scientific and information support of specialists providing medical care to children and adolescents suffering from diabetes mellitus and increase their competence in these fields.

Key words: children, adolescents, diabetes mellitus.